

הוא אסמכתא לקדש שיין זה רק כשנעשה האיסור בגוף הדבר. ולכן אף לר' יהודה נמי הא לא יחמיד יותר מר"י הסנדלר וכדכתבתי בספרי אגרות משה על אר"ח סימן קכ"ו ריש ענף ג' הוכחתי מלשון הר"ן שבת דף ל"ט שכתב שאסורין בהנאה ליומן והוא לר' יהודה, וא"כ הוא ג"כ מהאסמכתא לקדש, ולא שיין דמיון לקדש כשלא נעשה כלום בגוף הדבר אלא בהגר שלכן אף שהעבירה דהדלקת הנר גרמה למצא הדבר שנמצא שנהנה עכ"ט מהעבירה אין לאסור. ובתשובה אחת בארתי שאסור ליכנס לביהכ"נ שנפתח במפתח שהביאו מרה"י לרה"ר באיסור, אבל ל"ד לכאן דהתם שיין לאסור הנאת הכניסה דשיין גם להקדיש זה ובהכניסה הא נעשה איסור. אך מ"מ ראוי לבע"נ להחמיר שלא ליהנות מכיון שנגרם הנאה זו ע"י איסור.

י"דו.

משה פיינשטיין

סימן עב

במעו בזמן היותו בן י"ג שנה ולמדוהו לקרא הסדרא דשבת הקודם אם יש להקל שיהיה מקרא בצבור

כ"ד מרחשון תרצ"ט.

לחכם אחד.

הנה המג"א סימן רפ"ב סק"ו הביא מכה"ג שקטן אינו יכול להיות מקרא והקשה הפ"ג הא קטן עולה למנין ד' אף שבזמנם היה העולה עצמו הקורא וחוינן שמוציא וא"כ יכול להיות גם מקרא לעולים אחרים שהטעם הוא משום דגם חיוב הגדול הוא רק דרבנן ונשאר בצ"ע והתיר מחמה זה בשעה"ד שאין שם גדול שיכול להקריא וכן כתב במשב"ז סק"ג עיי"ש. ועיין בלב"ש שכתב דהא דקטן עולה שבגמ' היינו במקום שהש"צ קורא, ולא נכון כלל דבזמן הגמ' לא היה כלל דבר כזה כמפורש בתוס' מגילה דף כ"א ורק בזמן הגאונים התקינו שהש"צ יקריא שלא לבייש מי שאינו יודע לקרות או מטעם שכתב הרא"ש דאין הכל בקיאין בטעמי הקריאה ויש שידמו שיודעין וכשלא יקראוהו אתי לאנצויי עיי"ש. אבל הנכון לע"ד לתרץ דברי המג"א דהא מוכרחין לומר שאין קריאת התורה כמו קריאת מגילה וכהמ"ז וכדומה שמה שיצאו האחרים בשמיעתם מחיוב הקריאה והברכה שלהם הוא מדין שומע

סימן ע

ברבר לשרות נייר במים לקנח את השלחן וכדומה

ולשרות נייר במים לקנח איזה דבר ומשליכים לאיבוד, פשוט שאין לאסור ולא שיין מלבן בנייר ההולך לאיבוד, ואף אם הוא נייר שנשאר קייב ^{הנייר הנספג} לא מתלבן במים אלא מתקלקל וכששורתו במים לא יחוש על הנייר להוציא המים ממנו, ועדיף מבגד העשוי לפרוס על החבית שמותר משום שאינו חושש לסחוט, ובנייר אף בכל נייר אינו חושש לסחוט וכ"ש כשהולך לאיבוד ע"י מים שאין לחוש שיסחוט. אך אולי דמי לספוג שצריך לבית אחיזה משום שגם במים הוא סחיטה דמפרק, דפשוטות לשון הטור וש"ע הוא במים ולא כתוס' כתובות דף ר' שפירשו לענין שמן, ואף שברמב"ם פכ"ב משבת ה"טו שג"כ משמע שהוא במים מפורש שהוא משום מלבן שזה לא שיין בנייר, מ"מ בטור וש"ע משמע שהוא משום סחיטה דמפרק המים שבו דלא הזכירו מלבן, ואף שלא בכלי שהוא לאיבוד סברי שאסור מדרבנן דלא כהערוך אלא כהחולקים שהביא המחבר בסעיף י"ח, וסחיטה זו אפשר איכא גם בנייר, אבל מסתבר דבנייר אין להחשיב זה לסחיטה דלא נבלע בתוך הנייר, ואף שעכ"פ יש לאסור מדרבנן דהא גם בשער שודאי לא נבלע אסור ^{מדין} כדאיתא במ"מ פ"ט משבת ה"א, מ"מ כיון דאינו בתוך כלי וגם אין דרך לסחוט מים מנייר כלל לא לצורך המים ולא למלבן ואינו מתכוין לזה יש להתיר כדאיתא בסעיף י"ח שמתירין בתרתי לטיבותא, וה"ג איכא תרתי לטיבותא, וגם אפשר ליכא פ"ר בנייר שאין מחזיקין בחזקה אלא לפי מה שמודמן שודאי אין לאסור בלא מתכוין לסחוט.

סימן עא

אם יש איסור הנאה רמעה שבת מהרבר שנמצא ע"י שהדליק נר באיסור

וכדבר אם יש איסור הנאה רמעה שבת מדבר שהיה מונח בחדר אפל והדליק אחד נר באיסור והביאו, והספק הוא מחמת שבהדבר גופיה לא נעשית העבירה אלא בהגר שגרמה שימצאו את הדבר, הנה לכאורה כיון שלר' יחנן הסנדלר ילפינן מקדש בב"ק דף ע"א ואף למ"ד דהוא רק מדרבנן

שיוציא אותם. וא"כ צריך לומר בטעם ר' יוסי ור"ז שפסק כותיה דאף שהתוקע נתכין למצוה דידיה לצאת בו לא נחשב קול שופר של מצוה לגבי האחרים דמצוה של זה לא נחשב לגבי אחרים מעשה מצוה אלא הוא כתוקע לשיר שלא יצא משום דלא שמעו קול שופר של מצוה אף שהם נמכזו לשמוע למצוה ולכן מצרכי שהתוקע יתכין להוציא את השומע שיהיה זה קול שופר של מצוה שלו. משום שהמצוה היא שישמע קול שופר של מצותו שהוא דוקא כשיתקע בעצמו או כשיתקע אחר שיתכין להוציאו ששומע כעונה והוי כתוקע בעצמו ושומע קול שופר של מצותו. ולא סגי במה שישמע קול שופר של מצות התוקע דמה נוגע לו מה שהוא מצוה לאחרים. ועיין בתוס' דף כ"ח ד"ה אבל שהקשו על מה שהקשה הגמ' על רבא מנתכין שומע ולא נתכין משמיע היכי משכחת לה מאי לאו בתוקע לשיר וש"מ דמצות צריכות כוונה ולא יצא גם בעצמו הא הו"מ למימר שלא נתכין משמיע להוציא השומע שלכן לא יצא השומע אף שהוא עצמו יצא בזה. הרי מפורש בתוס' כדכתבתי שאף אם מצות א"צ כוונה מ"מ להוציא אחרים יש להצריך שיתכין להוציאו מטעם דבלא כוונה איזה שייכות הוא מעשה של העושה להשומע, וסברו בקושיהם דאף בשופר שהמצוה הוא השמיעה אפשר צריך שיהיה שייכות מהמעשה להשומע דא"כ הוא כשומע קול המתעסק בעלמא דאף שהיתה לכוונת תקיעה שהוא במעשה אדם מ"מ לגבי אחרים לא נחשב מעשה שלו כלום והוי רק כמתעסק. וע"ז תירצו דמשמע לו כדדייק בסוף סוגיא משמיע לעצמו דומיא דשומע לעצמו שיצא גם השומע אף שלא נתכין להוציא השומע הרי חזינן דסברא זו שיתחשב לגבי האחרים כמתעסק ליכא כיון דעכ"פ נעשה בכוונה לתקוע וא"כ גם בתוקע לשיר לרבא שמצות א"צ כוונה והוי זה קול שופר של מצוה נמי יש להשומעין לצאת אבל ניהא לו באם צריכות כוונה מה שלא יצאו השומעים אף דהם נתכוונו לצאת בשמיעתם מטעם דאף שמתעסק לא הוי אבל קול של מצוה הא אין זה וא"כ הא דר' יוסי הוא מטעם דלא מחשיב זה לגבי אחרים כקול של מצוה אף שהוא מעשה מצוה לדידיה כדלעיל.

ולפ"ז יש מקום לפרש הא דר"ז כהיש סבורין לומר שהביא בעה"מ והר"ן דר"ז לא פליג על רבא דלא אמר ר"ז איכין ותקע לי למצוה אלא שצריך כוונה לשמוע ולהשמיע תקיעת השופר אפילו שלא לשם מצוה. משום דכיון שאין הכוונה דמשמיע הוא להוציא משום שהשמיעה הוא המצוה שזה עושה בעצמו רק שהוא כדי שיהא שייכות מעשה של התוקע

כעונה. דהא אדרבה כשיקרא בעצמו שהוא העונה כל הפרשה לא יצא דהא צריך דוקא מספר קרואים חלוקים לפי הימים ונמצא שיעקר הדין אינו שיהיה עונה אלא דוקא שישמע איך שמספר אנשים קורין התורה. ולכן מסתבר שאין צורך כלל שהקורא יתכין להוציא את הצבור בקריאתו וגם אין צורך שיוכל להוציא אותם. דהא השמיעה איך שקורין. האחרים הוא שמיעה שלכל אחד מהצבור בעצמו ואין צורך להוציא אותם בהקריאה.

ואף שבשופר שג"כ מצותו הוא על השמיעה ולא על עצם התקיעה ומ"מ הא צריך התוקע לכוין להוציא כדאיתא בר"ה דף כ"ט. הוא משום דהתם הויא המצוה שישמע קול שופר של מצוה דוקא וכשלא יכוין להוציאו אין זה לגביה חשיבות קול שופר של מצוה. דכן מוכרח לפרש שם דהא איכא ג' מחלוקות בר"ה שם דלרבא דמצות א"צ כוונה התוקע לשיר יצא יוצאין גם אחרים כששמעו קול שופר זה שהיה רק לשיר שהרי אוקים הא דלא נתכין משמיע שלא יצאו השומעין דוקא במנבח נבוחי בדף כ"ח. אבל בתוקע לשיר יצאו גם השומעין. ולת"ק בדף כ"ט שלא יצא בנתכין לשיר מ"מ סגי אף שלא נתכין התוקע להוציא האחרים אם אך נתכין להשמיע לעצמו לצאת בהמצוה. ולר"ז שפסק כר' יוסי צריך התוקע לכוין להוציא. וצריך להבין מחלוקתם וגם שלכאורה קשה טובא לרבא נהי שמצות א"צ כוונה הוא רק העושה בעצמו אבל להוציא אחרים ודאי גם לדידיה הא צריך שיתכין להוציאם דאם ישמע אחד איך שבירך אחד ולא יכוין להוציאו לא יצא לכרע וכ"ש כשבירך שלא לכוונת מצוה אלא להתלמד ומ"ש דבכאן יצא. ולכן צריך לומר דבשופר שרק השמיעה היא המצוה הרי בעצם אין צורך שיכוונו להוציאם דהשמיעה הא שומעין בעצמם. אבל עכ"פ צריך שתהיה התקיעה תקיעה של שופר דמצוה ולא קול שיר בעלמא שאינו קול דמצוה ולכן לרבא שמצות א"צ כוונה הרי גם תוקע לשיר הוא קול של מצוה אם אך נעשה בכוונת תקיעה שהוא אף לשיר ורק במנבח נבוחי שהוא כדפירשו התוס' שלא נתכין לתקוע כלל או רק לתקוע פחות משיעור ועלתה תקיעה דרך מתעסק אף ששמעו קול שופר לא יצאו משום דלא היה קול שופר דמצוה. ולת"ק שסובר דתוקע לשיר לא יצא משום דמצות צריכות כוונה לא יצאו אף השומעין אף דהם נתכוונו למצוה משום דלא שמעו קול שופר דמצוה אבל כשנתכין התוקע אף רק לצאת בעצמו שהוי קול שופר דמצוה יצא השומע אף שלא נתכין להוציאם דהא המצוה שעליהם דהוא שמיעה הרי עשו בעצמן ואין צריכין

צריכות כוונה והקשה שפיר מת"ק על רבא אבל ר' יוסי מצי שפיר לסבור כרבא אף להמקשה ולכן אף שר' יוסי עצמו מצינו בפסחים דף קי"ד שסובר דמצות צריכות כוונה מ"מ ר"ז דפסק כר' יוסי שהמשיע צריך לכיין להוציא את השומעין בהמצוה מצי סבר כרבא והוא עצמו יוצא גם בלא כוונה. ולא קשה לפ"ז כלום קושית הטרא דאיך רצה המקשה לומר דת"ק סובר דבעי כוונה הא כיון שכוונת משמיע דחמיר לא בעינן כ"ש כוונת מצוה דקיל. עיי"ש בשני מקומות בדף כ"ח ובדף כ"ט. דרק לר' יוסי הוא חמיר מטעם דבארתי ולא לת"ק כדבארתי.

יצא לן שאף בשופר מה שצריך התוקע לכיין להוציא אינו מדין שהתוקע מוציא אלא משום שצריך שישמע קול תקיעה של מצוה השייך לו וטעם זה לא שייך בקה"ת שהדין הוא דוקא לשמוע קריאת אחרים כשקורין בצבור לא שייך שיצטרך המקרא להוציא דהא זה ששומע איך שהאחרים קורין עושה בעצמו דהרי שומע בעצמו ועושה כל המצוה שעליו. ולכן נחא בפשיטות מה שגם קטן עולה ויוצאין בקריאתו וכן אשה אף אם פטורה מקה"ת ולא היה בכחה להוציא אחרים במצוה אחרת כה"ג. משום דהא אין השומעין צריכין להוציא מהקורא אלא ששמיעתן הקריאה היא המצוה וזה עושיין השומעין בעצמן. אבל יקשה איך יכולין להקרות כנהוג שהש"צ קורא לכל הקוראים הא צריך לשמע קריאה דמספר אנשים והרי אינו קורא אלא אחד ונמצא ששומעין רק קריאת אחד. ואף שיקרא בלחש אינו כלום דהא צריך לשמוע קריאת מספר אנשים כשקורין להשמיע לצבור ולא כשקורין בלחש שאין זה קריאה דצבור. וכל הברכה שמברכין אף שכבר ברכו בשחר ברכות התורה הוא על מצוה זו דקריאה זו של השמעה בצבור וזה הרי עושה רק אחד והוא גם שלא מהעולין שלא כרך כלל.

ולכן מוכרחין לומר דנחשב שהעולה הכברך הוא הקורא המשמיע להצבור והוא מדין שליחות דהמקרא הוא שלוחו להשמיע לצבור. וכיון שהוא מדין שליחות אין קטן יכול להקריא לעולין האחרים משום שקטן לא נעשה שליח שאינו מדין שליחות כמו לכל דיני התורה ויתחשב שהוא רק קריאתו דהקטן ולא קריאת מספר הקוראים העולין. ובקריאת האחד הרי אין יוצאין ידי קה"ת. וגם הא קריאתו היא בלא ברכה דהא אחרים ברכו ולא הקטן הקורא. וגם אולי ברכתם דעולין היא לבטלה כיון דכל ברכתם עתה הוא רק על קה"ת שכצבור היא כבר ברכו ברכת התורה בשחרית וכיון שהקריאה לא נחשב שהוא שלהם לא שייך שיברכו אף שקראו בלחש.

להשמיע ולא יתחשב כמתעסק אפשר דאף כוונה להשמיע בעלמא להאחרים אף רק לשיר אין להחשיב זה כמתעסק ולא קשה משה"ק בבעה"מ שאם ר"ז לא היה מחמיר בכוונת המצוה על מה היה מחמיר בכוונת המשמיע לשומע. שהרי הם שני ענינים דהשמעה להאחרים הא בעינן כדי שיהא שייכות מעשה התקיעה להשומעים. ואף על התוס' בקושיתם דהיו סבורין דגם לרבא לא יצאו השומעים כשלא נתכוין השומע להוציאם נמי לא קשה דסברי דאף לשייכות התקיעה שלו להאחרים הוא שייך רק כשמתכוין להוציאם שבוה מצינו מדין שומע כעונה ששייך מעשה העושה להשומע אבל בשמיעה דרבירים בעלמא שאינם למצוה ליכא דבר כזה שמה ששומע מה שמדבר האחר יהיה שייך לו. ואולי קושית בעה"מ הוא רק על היש סבורין ולא על התוס' משום דגם הוא סובר דאם יש מקום לומר דצריך כוונת משמיע אף לרבא משום דצריך שיהא שייכות מעשה התוקע להשומע הוא דוקא כוונה להוציא בהמצוה ולא כוונה להשמיע תקיעה בעלמא שאינו דבר מצוה ולכן נחא לו על סברת התוס' בקושיתם. אבל על היש סבורין דסגי בכוונה להשמיע קול תקיעה דלשיר דלא מצינו בעניני חול שום שייכות בדברי אחד לשומע דבריו וא"כ אינו לצורך שיהיה שייכות תקיעתו להשומע משום דלא צריך זה כיון דהשמיעה היא המצוה והרי הוא שומע בעצמו אלא משום דגם רבא מצריך ענין כוונה להוציא אחרים רק שסגי בכוונה כל דהו ע"ז הקשה דלא מסתבר דהלא דין הוא שתהא כוונת המצוה יותר חמורה מכוונת המשמיע להשומע. וצ"ע בר"ן שלא הביא קושי' זו דהרז"ל אלא קושי' האצ"ת דר' יוסי שאוקימנא לר"ז כותיה סובר בפרק ע"פ דמצות צריכות כוונה. משום דסובר דקושיא הראשונה לא קשה כדכתבתי תחלה שיש מקום לדבריהם אבל אף הרז"ה לא הקשה אלא על היש סבורין ולא על התוס'. וא"כ אפשר שלתוס' לר"ז אף שיסבור כרבא הוא רק לקיום עצמו א"צ כוונה אבל לקיום של אחרים השומעים סובר שיכוין המשמיע להוציא את השומעים במצותם דא"כ אין שייכות התקיעה שלו להאחרים והוי כשמעו קול שופר שאינו של מצוה אף כשנתכוין השומע למצוה דידיה כדלעיל. אבל הוא רק לר' יוסי דלת"ק דסובר דיצאו בנתכוין משמיע לעצמו אף השומעין הרי יש להם לצאת לרבא לדידהו אף בנתכוין לשיר דכיון דסגי לדידהו גם בשמיעת תקיעת אחר אין לחלק בין נתכוין המשמיע למצוה דעצמו או לשיר כיון שגם לשיר הוא תקיעה דמצוה. ולכן כיון דהיה סבור המקשה דלא נתכוין משמיע הוא כתוקע לשיר שלא יצא השומע והיכת שפיר שגם הוא לא יצא משום דמצות

סימן עז

במעם שאין מזכירין נשמות בימים שאין אומרים תחנון אף שבשבת מזכירין

ב' דריח אלול תשי"ט.

מע"כ ידידי הנכבד מריה ר' ישראל גארדאן שליט"א.

בדבר הזכרת נשמות בתפלת מלא רחמים נהגין שבכל יום שאין אומרים בו תחנון אין מזכירין נשמות. ואף שבשבת שחמיר אסור גם להתפלל ולומר תחנון חוץ מסכנת היום ודברים שהתירו חכמים שאיתא בסוף סי' רפ"ח נהגין להזכיר. ובימים שאין אומרים תחנון אף ברי"ח הא קילי וגם מתיר להתפלל בהם. מי"מ כך נהגין.

ובזה שנהגין להזכיר בשבת איתא בב"י ובהג"ר א סוף סימן רפ"ד מהא דספרי שהמתים צריכים כפרה ולכן קבעו בשבת שהכל בביהכ"ג והחי יתן אל לבו, וכונתם שבשביל צורך זה התירו איסור תחנון ואיסור הצער מההזכרה. אבל מה שנהגין איסור בימי חול שאין אומרים תחנון לא החכר טעם. ולכאורה כיון שרשאים לומר תפלות ותחנונים מי"ט לא יתפללו על המתים. אבל נראה לומר שהוא מהטעם דאין אומרים צדוק הדין בימים שאין אומרים תחנון לפסק הרמ"א בסימן ת"כ סעיף ב' וביר"ד סימן ת"א סעיף ו', והוא משום שמרגיל להספד כדאיתא בהג"ר א. דגם התפלה דמלא רחמים מרגיל להספד.

ומה שאסרו צדוק הדין גם על ת"ח בפניו הלבוש שהביא המג"א שם אף שיותר להספידו. והוא אולי טעם המעיד משם דמ"א שהביא הט"ז שאומרים צדוק הדין על ת"ח בפניו. אבל טעם הלבוש הוא שעל ת"ח בפניו שהתירו הוא רק ההספד לדרוש עליו ולהגיד שבחיו. אבל הרגלה להספד שעושה צדוק הדין הוא להספד בעלמא שלה סוכר שלא הותר. וכן משמע מלשוננו שכתב שאפילו לחכם בפניו אין אומרים צדוק הדין אלא דורשין עליו אם בר הכי הוא, שפירוש דבריו שרק לדרוש עליו שמספדין שבחיו התירו אבל לא לספד בעלמא בלא הויכר מחמת שהוא ת"ח שזה לא התירו. וכן יהיה אמר להלבוש לומר המלא רחמים אף לחכם בפניו אף שהתירו ההספד.

ובשבת משום הצורך דוהחי יתן אל לבו התירו אף שמרגיל להספד. וא"כ גם בע"ש אין לומר המלא רחמים אף שנמצא שחמוד לענין זה משבת גופה. ומכיון שאסרו בימים שאין אומרים תחנון כשהוא

ולכן אף שקטן כשעולה בעצמו יכול לקרא פרשתו בעצמו ויתנאין בזה הצבור מי"מ להיות מקרא לקרואים אחרים אינו יכול כדסובר המג"א בשם כנה"ג וכן לא יוכל קורא גדול לקרא עבור קטן העולה שקטן אינו בדין שליחות גם לעשות שליח עבורו אך אולי נחשב זה זכות תכין לקטן אבל להיות מקרא שהוא שליח דאי אינו יכול. ולכן אף בשעה"ד אין להקל לפ"ז כי טעמם מוכרח וטעם הפמ"ג ועוד אחרונים המקילין בשעת הדחק תמוה וצ"ע. אבל מי"מ לדינא אם הוא צער גדול להבר מצוה ומשפחתו ורצה בת"ה להקל כהפמ"ג ודעימיה אין למחות בידו.

אך בתוס' ר"ה דף ל"ג משמע שקטן העולה למנין ז' הוא מחמת שיכול להוציא אחרים במצוה דרבנן שכתבו בתוך ההוכחות דרשות יכול להוציא בר חיובא דרבנן גם מעולה למנין שבעה ולמה שבארתי אין צורך לזה וצ"ע אולי לא דוקא שרק אנב אחריני נקטו גם לזה דהא מסתבר ומוכרח כדבארתי.

ידידו.

משה פיינשטיין

סימן עז

תוס' תלמוד

אם לקרא לתורה ביום הבר מצוה שלו לכן ישראלית מנכרי

י"ח שבט תשט"ו.

נשאלתי מרכ אחד אם יניחו לכן הנולד לישראלית הנשואה לנכרי לקרא לתורה ביום הבר מצוה שלו. והשבתי שאף שפשוט שיש להבן דין ישראל לכל דבר לרוב הראשונים שהלכה כמותם ויש ממילא חיוב ללמדו תורה ולחנכו במצות. אבל למעשה אם עדיין אמו ברשעתה עומדת ודרה עם הנכרי ומופקרת לכל האיסורין ומתחנך הבן אצלם יש למיגדר מלתא בכל האפשר שלא יקראו אותו לתורה ביום הבר מצוה שלו ולא יעשו איזה שמחה שם. וכן היה טוב שלא לקבלו ללמוד בהת"ת מאותו הטעם למיגדר מלתא. ורק כשתפרד האם מהנכרי יש ללמדו כדן ולקראו לתורה ולעשות שמחה ביום הבר מצוה שלו. ואם יש חשש שיתקלקלו ילדים אחרים עי"ז שיקבלוהו בהת"ת אסור גם מדינא.

משה פיינשטיין